

Column: 'Het ondenkbare denkbaar?'

door: Cokkie van Santen

23 augustus 2020

1. Ter inspiratie:

Opengereten land, leeggezogen akker, verwoeste aarde.

Het heeft geen zin meer om aan grassprietten te trekken.

Maai ze af, scheur maar, verbrand maar.

Op het veld van de ontlediging en betekenisloosheid komt hij op me toe, vanuit de bosrand, en knikt naar me.

Sta rechtop, zegt hij, laat je niet onderspitten, blijf.

Recht je rug, sla gade wat er gebeurt, loop niet weg, blijf.

Als jij gaat, is er niemand nog over voor het lied.

Blijf en rakel de kracht op die ik in je gelegd heb.

Raap de gevallen op.

Verzamel de afvalligen, zij die voor de oogst zijn weggegaan, en niet konden wachten op betere tijden.

Blijf en wacht en werk en bid.

(Bert Roebben, Volharden in broosheid. Spiritualiteit in tijden van Corona)

2. Lied: Herschep ons hart (VL 693, missa solemnis)

Herschep ons hart, heradem ons verstand,

dat wij elkaar behoeden en doen leven.

Maak ons tot uw gemeente.

Wees de stem die ons geweten wekt.

Verberg u niet, verberg u niet.

3.

Na het geven van een half uurtje les in goed bewegen in het stadspark de Verademing praatten we nog even na, op anderhalve meter. Eén van ons is vrijwilliger in het Kunstmuseum, ze vertelt hoe zeer ze het werk en de ontmoetingen mist. We filosoferen wat over hoe het nou toch verder moet...we kunnen bedenken dat het niet meer zo zal worden als hoe het was vóór Corona.

Maar wat dan wel?

Dezelfde dame refereert aan een gesprek in het programma Buitenhof. Acteur en schrijver Ramsey Nasr is er te gast.

Ik ben een fan van Ramsey en zoek thuis onmiddellijk op Youtube het programma op. Hij wordt geïnterviewd door Twan Huys.

Ramsey vertelt hoe hij in het begin van de Coronatijd met holle ogen thuiszat, totdat hij werd opgeroepen om samen met anderen de verhalen van de Decamerone van Boccaccio voor te dragen. In een lege theaterzaal, achter een tafel, bij het licht van een kaars. De verhalen zijn geschreven door 10 mensen die omstreeks 1350, toen de pest heerste in Florence, gevlucht waren, de bergen in, om de epidemie af te wachten. Verhalen met humor

en levenslust. Verhalen die je vermaken en je even uit de tijd tillen, je helpen een tijdspanse te overbruggen. Op internet hebben 220.000 mensen de serie verhalen gevolgd.

Ramsey leeft op. Hij is kunstenaar.

Hij vertelt als een hartenkreet hoe belangrijk de kunst, de cultuur is. Kunst in brede zin, beeldend, voordragend, denkend, muziek makend.

Hij zegt met overtuiging: Zorg, onderwijs en cultuur zijn de fundamente van onze samenleving. Deze zachte krachten verdienen herwaardering. Hier kun je geen winstmodellen of marktwerking op toepassen. Je kunt deze 3 niet als ornamenten beschouwen. Het zijn onze fundamente.

In tijden van rampspoed en crisis gaat ons brein malen: hoe kunnen we doen wat we willen, waar we goed in zijn, waar ik mijn bestaansrecht aan ontleen...je wilt zo graag iets dóen. Ondanks alles, denkend dat het niet kan, het toch gaan doen, het ondenkbare denkbaar maken en doen.

Nuchter constateert hij: 'en dat is niet zo makkelijk'.

In de hele geschiedenis, in de kunstgeschiedenis, zie je dat rampen zorgen voor een ervaring (ik denk nu ook even aan de Madonna in de Bethel tijdens het Kerkasiel) .

Een ervaring midden in een crisis mits je durft te geloven in iets dat groter is dan jezelf. En dan hoeft het niet gaan om christelijke zaken als boetedoening en hoop...

En dan grijpt hij terug op de verhalen van Boccaccio. Zij zorgden voor vermaak, verpoos. Vermaak betekent niet alleen maar afleiding.

Vermaak haalt ons weg uit de stilstand, brengt ons in beweging, brengt ons in contact met een andere wereld.

Vermaak bied je de mogelijkheid om jezelf te vé-r-maken, om iets in jezelf te herstellen.

Verpoos, verpozen, even pauzeren, en met nieuw elan verder.

Het werkt als een anti-virus.

Corona, het wordt niet meer zoals toen, maar wat dan wel?

Ramsey zegt opnieuw: we moeten de kracht vinden, de zachte krachten gebruiken om te gaan naar een samenleving met iets dat groter is dan onszelf; we moeten durven onszelf opnieuw te beschouwen.

4. Lied: Zomaar een dak (VL 573)

Zomaar een dak boven wat hoofden,
deur die naar stilte openstaat.

Muren van huid, ramen als ogen,
speurend naar hoop en dageraad.

Huis dat een levend lichaam wordt
als wij er binnengaan om recht voor God te staan.

Woorden van ver, vallende sterren,
vonken verleden hier gezaaid.

Namen voor Hem, dromen, signalen
diep uit de wereld aangewaaid.

Monden van aarde, horen en zien,
onthouden, spreken voort Gods vrij en lichtend woord.

Tafel van Eén, brood om te weten
dat wij elkaar gegeven zijn.

Wonder van God, mensen in vrede,
oud en vergeten nieuw geheim.

Breken en delen zijn wat niet kan,
doen wat ondenkbaar is, dood en verrijzenis.

5.

De woorden van dit lied kwamen als vanzelf in mij op. Doen wat ondenkbaar is...
De beelden laten je –out of the box- denken: muren van huid, ramen als ogen, speurend
naar hoop en dageraad.

Het ondenkbare denkbaar kun je positief en ook negatief invullen:

Nooit gedacht dat die massieve berg vuur zou spuwen, nooit gedacht dat dat kabbelende
beekje huizen zou overspoelen, nooit gedacht dat plastic het leven in de zee verwoest, nooit
gedacht dat ik ooit nog liefde zou voelen, nooit gedacht dat ik in een rolstoel terecht zou
komen, nooit gedacht dat precies mijn moeder haar gedachten kwijt ging raken...nooit
gedacht dat ik een kind zou krijgen, nooit gedacht dat bidden helpt.....nooit gedacht...

Het ondenkbare denkbaar.

Nog even terug naar Ramsey: Hij zegt: om om te kunnen gaan met wat er nu gebeurt, met
dit virus, moeten we anticiperen, onderzoeken, scenario's schrijven. De overheid doet dat
met een aantal deskundigen, we zien hen wekelijks op de tv,.....maar de kunstenaar
ontbreekt. De kunstenaar die bij uitstek in ondenkbare scenario's kan denken en zich kan
uiten. Denk maar aan die spannende films, boeken en series met plots en ontknopingen die
je niet zelf zou kunnen bedenken.

Op die krachten moeten we een beroep doen.

Hij geeft een klein voorbeeld: iemand in Duitsland sprak over een immunitetscertificaat: als
je Corona hebt gehad ben je immuun en zou je bepaalde voorrechten kunnen krijgen.....
maar dat zou een tweedeling in de maatschappij geven: jij wel maar die niet..

Maar wát als je nou tegen over dat certificaat, die status, een maatschappelijke virusplicht
stelt....zomaar een idee, out-of-the-box.

Een maatschappelijke virusplicht die kan helpen de gedeukte samenleving weer recht te
trekken....zomaar een gedachte...wat mij betreft een grootse gedachte.

Ik hoor:

- Ben je gezond? Help een zieke
- Ben je vrij? Bezoek en help een gevangene
- Ben je gelukkig? Help hen die huilen, deel je geluk
- Ben je rijk? Help een arme, geef
- Doe wat je kan, draag je steentje bij.

Ik ben geen kunstenaar.

Maar wat Ramsey zegt raakt me. Zijn pleidooi voor kunst raakt me.

Het raakt mijn diepste verlangen: een hemel op aarde.

Die zal er niet komen.

Maar een beetje licht kunnen we wel door laten schemeren.

Hoe?

Misschien door te denken, te geloven, dat je je opnieuw kunt verhouden tot deze of een andere ondenkbare situatie.

Door te denken dat het kan, dat het denkbaar is te leven, hoe dan ook.

Ik besluit met een lied, een oproep, want zonder jou gaat het niet:

6. Lied: Uit de diepte, jou vergeten (VL 886)

Uit de diepte, jou vergeten, roep ik jou.

Dorstig doodop roep ik jou.

Vurig was je vastbesloten – toen je mij maakte.

Uit de diepte, jou vergeten, roep ik jou.

Toen was je jij.

Ben je nog zo?

Wil je opnieuw iets beginnen – met mij?

Uit de diepte, jou vergeten, roep ik jou.

Jij, die tot hiertoe hebt volgehouden

dat het onmoog'lijke

mogelijk is.

Uit de diepte, jou vergeten, roep ik jou.